

Dijkverbetering Ouderkerk aan de Amstel

Quickscan landschap en cultuurhistorie

projectnummer 410759
definitief
2 december 2016

Dijkverbetering Ouderkerk aan de Amstel

Quicksan landschap en cultuurhistorie

projectnummer 410759
definitief revisie 02
2 december 2016

Auteurs

J.J. Verhoeven
M. Visser - Poldervaart

Opdrachtgever

Waternet
Postbus 94370
1090 GJ Amsterdam

datum vrijgave
16-12-'16

beschrijving revisie 02
definitief

goedkeuring
M. Booijink

vrijgave
W. van Boekel

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Leeswijzer	1
2	Onderzoeksgebied en voornemen	2
2.1	Plangebied en omgeving	2
2.2	Onderzoeksgebied	4
2.3	Dijkverbeteringsmaatregel	4
2.3.1	Noordelijk gedeelte: ophogen van de dijk	4
2.3.2	Zuidelijk gedeelte: damwand langs de Amstel	5
3	Beleidskader	7
4	Ontwikkelingsgeschiedenis	10
5	Cultuurhistorische waarden	12
5.1	Aardkundige en landschappelijke waarden	12
5.2	Historisch-geografische en historisch-bouwkundige waarden	13
5.3	Recreatie en toerisme	14
6	Effecten	15
7	Conclusie	16

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De dijk langs de rechteroever van de Amstel, voorbij het compartimenteringskunstwerk van de Bullewijk, beschermt de Duivendrechtse polder tegen overstroming. De dijk voldoet niet meer aan de veiligheidseisen. Daarom moeten deze op sommige plaatsen opgehoogd en/of versterkt worden.

Ten behoeve van de dijkverbetering wordt een dijkverbeteringsplan opgesteld met de daarbij behorende m.e.r.-beoordeling. Om het dijkverbeteringsplan af te stemmen op aanwezige waarden wordt een quickscan gedaan van LNCA: landschap, natuur, cultuurhistorie en archeologie. Voorliggend rapport is de quickscan op het gebied van landschap en cultuurhistorie.

1.2 Leeswijzer

In voorliggend rapport worden achtereenvolgens beschreven en/of beoordeeld:

- het plangebied en de voorgenomen dijkverbeteringsmaatregel, in hoofdstuk 2;
- het beleidskader voor bescherming van landschappelijke en cultuurhistorische waarden, in hoofdstuk 3;
- de ontwikkelingsgeschiedenis, in hoofdstuk 4;
- de aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden, in hoofdstuk 5;
- de potentiële effecten van de beoogde dijkverbeteringsmaatregel, in hoofdstuk 6.
- hoofdstuk 7 bevat tenslotte de conclusie van het onderzoek.

2 Onderzoeksgebied en voornemen

2.1 Plangebied en omgeving

Het plangebied is gelegen aan de rechterzijde van de Amstel in en aangrenzend aan Ouderkerk aan de Amstel. In onderstaande figuur is de locatie van het plangebied, tussen Amstelveen en Amsterdam Zuidoost, weergegeven.

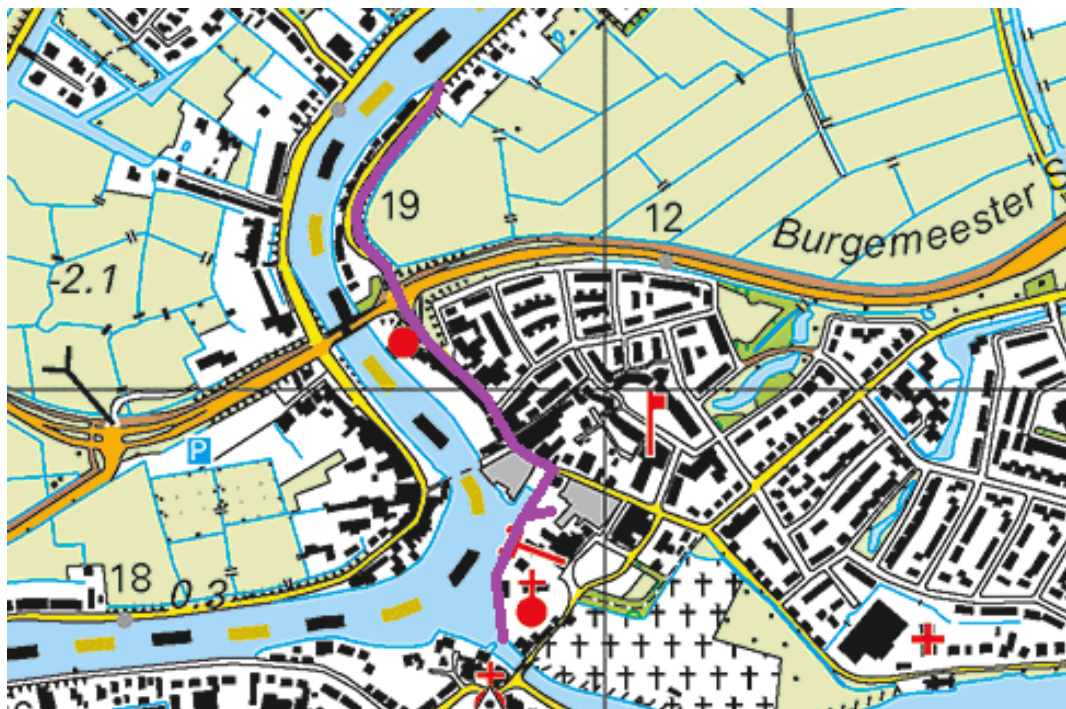

Figuur 2.1: Omgeving Ouderkerk aan de Amstel, met locatie uitsnede.

Het zuidelijke uiteinde van het te versterken traject is het compartimenteringskunstwerk van de Bullewijk. Noordelijk loopt het traject tot aan Hogereinde noord, huisnummer 45, in de gemeente Ouder-Amstel. Het dijktraject dat het plangebied bepaalt is circa 850 meter lang. Dit traject is in figuur 2.2 ingetekend. De dijk ligt in de boezemring 6 'Amstelland-West' en vormt een scheiding tussen het hoger gelegen water uit de Amstel en de lager gelegen Duivendrechtse Polder.

Het dijktraject wordt doorsneden door de Burgemeester Stramanweg (N522). Aan de noordkant van deze weg ligt het Hoger Einde-Noord. Hier ligt de dijk naast de weg, aan een groene polder. Ten zuiden van de N522 ligt de dijk voor een deel op het Hoger Einde-Zuid en de Dorpstraat door de kern van Ouderkerk aan de Amstel. Deze wegen dienen primair ter ontsluiting van (woon) bestemmingen en vooral winkels. Het derde gedeelte van het dijktraject is gelegen direct langs de Amstel, tussen de Dorpstraat en de Kerkbrug. Deze verdeling in drie deelgebieden wordt in dit onderzoek aangehouden:

- Hoger Einde- Noord;
- Hoger Einde-Zuid/Dorpstraat;
- Kerkstraat.

Figuur 2.2: Ligging dijktraject (paars) binnen Ouderkerk aan de Amstel.

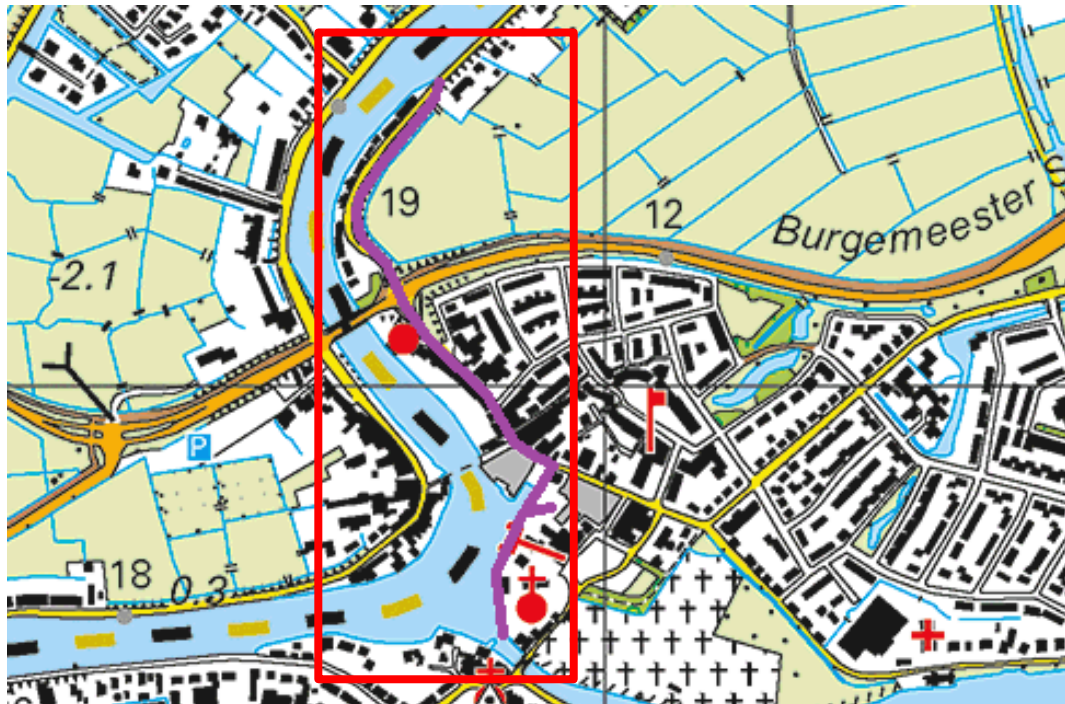
Het plangebied voor de dijkverbetering bestaat uit het huidige dijktraject en, ter hoogte van het deelgebied Hoger Einde-Zuid/Dorpstraat, een strook direct langs de Amstel. Deze strook is in figuur 2.3 met geel gemarkeerd.

Figuur 2.3: Plangebied ter hoogte van Hoger Einde-Zuid (geel).

2.2 Onderzoeksgebied

Voorliggend onderzoek richt zich op de cultuurhistorische en landschappelijke waarden die zich in en rondom het plangebied bevinden. Het onderzoeksgebied is in onderstaande figuur aangeduid.

Figuur 2.4: Onderzoeksgebied (rood omkaderd).

2.3 Dijkverbeteringsmaatregel

Om de waterkering weer aan de veiligheidsnormen te laten voldoen wordt een dijkverbeteringsmaatregel toegepast. Het dijktraject bestaat uit twee delen: ten noorden en ten zuiden van de Burgemeester Stramanweg en de brug over de Amstel (N522). Voor beide delen is een mogelijke dijkverbeteringsmaatregel uitgewerkt. In dit onderzoek worden de potentiële effecten van de maatregelen op aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden beoordeeld.

2.3.1 Noordelijk gedeelte: ophogen van de dijk

Ten noorden van de N522 ligt een dijk met verhard wandelpad. Een optie is om deze dijk op te hogen. Omdat alleen sprake is van onvoldoende kruinhoogte, kan de dijk worden verhoogd in grond. Mogelijk wordt de dijk binnenwaarts versterkt zodat ruimte ontstaat voor een 3 meter breed fietspad. In dit geval wordt de dijksloot aan de binnenzijde verplaatst. Het ontwerp wordt afgestemd met de ruimtelijke ontwikkelingen vanuit de provincie en de gemeente. Mogelijk wordt de referentielijn verlegd in verband met de ruimtelijke ontwikkelingen van de gemeente.

De gevolgen van deze maatregel zijn:

- Ruimtebeslag

Bij een minimale ophoging is het ruimtebeslag beperkt. In verband met een gewenst onderhoudsinterval van twintig tot dertig jaar kan de ophoging relatief groot zijn. Het ruimtebeslag is dan behoorlijk groot. Bij een geringe ophoging en een flauw binnentalud is het ruimtebeslag klein. Gezien de hoogteligging van de aangrenzende bebouwing is deze maatregel slechts zeer beperkt uitvoerbaar tegen uitzonderlijk hoge kosten.

- *Verschilzetting*

Door het ophogen van de dijk kunnen er verschilzettingen in dwarsrichting ontstaan

- *Verharding*

De weg op de kruin moet opnieuw aangelegd worden

- *Kabels en leidingen*

De kabels en leidingen komen dieper in de dijk te liggen, waardoor ze moeilijker bereikbaar worden bij storingen. Daarbij komt dat te diepe kabels en leidingen in een dijk in strijd zijn met de bepalingen uit de Keur van AGV, omdat bij werkzaamheden aan de kabels te diep in de dijk gegraven moet worden. Om deze redenen moeten de kabels en leidingen bij een dijkverhoging vaak verlegd of opgehaald worden.

- *Bomen*

Bomen die bij de werkzaamheden in de weg staan, of de ophoging niet kunnen overleven, worden voor de ophoging verwijderd.

2.3.2 Zuidelijk gedeelte: damwand langs de Amstel

Ten zuiden van de N522 ligt de referentielijn op de weg door de dorpskern. Hier ligt de dijk te laag. Langs de weg staat veel historische bebouwing. De bebouwing ligt op een zodanige hoogte dat er geen ruimte is om de bestaande weg op te hogen. De mogelijke maatregel in dit gedeelte is een vervangende waterkering langs de Amstel te leggen. Door het aanbrengen van een constructief scherm in of langs de dijk, meestal in de vorm van een stalen damwand, kan instabiliteit worden opgeheven. Afhankelijk van de tracékeuze in de dijk wordt de damwand onder maaiveld weggewerkt of wordt het scherm zichtbaar langs de oever aangebracht.

De gevolgen van deze maatregel zijn:

– *Ruimtebeslag*

Het ruimtebeslag bij een constructief scherm (damwand) is nihil. Hierdoor kunnen bebouwing, bomen en kabels en leidingen gespaard blijven.

– *Onderhoud*

Door de damwand te ontwerpen voor 70 jaar, vraagt de damwand in verhouding weinig aandacht.

– *Waterhuishouding*

Een constructief damwandscherm heeft invloed op de waterhuishouding in de dijk. Hierdoor kunnen negatieve effecten optreden (verdroging en kwel) voor de dijk, bomen en bebouwing. Door drainagesystemen op te nemen in de constructie, kan dit probleem worden ondervangen.

– *Schade*

Het aanbrengen van damwand kan trillinghinder veroorzaken en risico op schade aan de omgeving geven.

– *Duurzaamheid*

De damwand vormt een starre constructie in de dijk, aanpassingen betekenen opnieuw hoge kosten. De ontwerplevensduur van het constructief scherm is 70 jaar.

– *Kosten*

Een constructief scherm is kostbaar, echter in de onderhavige situatie niet duurder dan verhoging van de bestaande dijk.

– *Uitvoering*

Tijdens de uitvoering kunnen problemen ontstaan, zoals te weinig werkruimte (eventueel veroorzaakt door bomen op het buitentalud), een groot voordeel is dat de constructie vanaf de

Amstel kan worden aangebracht, waardoor van hinder door werkzaamheden nauwelijks sprake zal zijn.

– *Omgevingswaarden*

Op lange termijn zal een damwand als lijnelement meer zichtbaar kunnen zijn in het landschap, omdat de dijk niet meer hoeft te worden opgehoogd. Het grondlichaam bij de damwand gaat zakken, terwijl de damwand niet aan zetting onderhevig is.

3 Beleidskader

Monumentenwet 1988 en Erfgoedwet

De Monumentenwet regelt de bescherming van rijksmonumenten in Nederland. Sinds 1988 is hieruit steeds meer gewerkt naar het delegeren van de verantwoordelijkheid voor de rijksmonumenten naar gemeenten. Sinds de Nota Belvedere (2000) is tevens gewerkt aan het implementeren van de zorg voor cultureel erfgoed (verdergaand dan alleen gebouwde monumenten) zoveel mogelijk te verankeren in de ruimtelijke ordening onder het motto “behoud door ontwikkeling”. In dat kader is inmiddels in het Besluit ruimtelijke ordening ook geregeld dat bij ruimtelijke ontwikkelingen niet alleen rekening gehouden moet worden met de archeologische waarden, maar ook met andere cultuurhistorische waarden (art. 3.1.6 sub 5 onder a).

Op 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden. In de Erfgoedwet zijn bestaande wet- en regelgeving voor het behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland gebundeld. Onderdelen van de Monumentenwet die de fysieke leefomgeving betreffen, gaan naar de Omgevingswet die in 2019 van kracht wordt. Voor deze onderdelen is een overgangsregeling in de Erfgoedwet opgenomen voor de periode 2016-2019.

- Vergunningen tot wijziging, sloop of verwijdering van rijksmonumenten;
- Verordeningen, bestemmingsplannen, vergunningen en ontheffingen op het gebied van archeologie;
- Bescherming van stads- en dorpsgezichten.

Vlakbij het te versterken dijktracé zijn diverse rijksmonumenten aangewezen. Het betreft een aantal objecten behorende bij het complex van de Amstelkerk, diverse huizen en andere panden en de Kerkbrug net ten zuiden van het plangebied. De volgende rijksmonumenten in de dorpskern van Ouderkerk zijn beschermd onder de Erfgoedwet en liggen binnen het projectgebied:

- Huis (monumentnummer 31953) aan Brugstraat 2-4 ged.;
- Boerderij (monumentnummer 31954) aan Dorpsstraat 1;
- Huis (monumentnummer 31955) aan Hoger Einde-Zuid 6;
- Huis (monumentnummer 31956) aan Hoger Einde-Zuid 17;
- Huis (monumentnummer 31957) aan Hoger Einde-Zuid 18;
- Huis (monumentnummer 31962) aan Kerkstraat 9;
- PKN gemeente de Amstelkerk (monumentnummer 31968) aan Kerkstraat 11;
- Diaconie van de PKN gemeente de Amstelkerk (monumentnummer 511294) aan Kerkstraat 13, 14, 15;
- Theekoepel (monumentnummer 31964) aan Kerkstraat bij 20 ongenummerd;
- Pastorie van de PKN gemeente de Amstelkerk complex, Pastorie, toegangspartij met hek, wagenschuur en hekwerk (monumentnummer 511289, 511290, 511291, 511292, 511293) aan Kerkstraat 20;
- Pand (monumentnummer 31966) aan Kerkstraat 45 (46)/48;
- Pand (monumentnummer 31965) aan Kerkstraat 54.

Onderstaande rijksmonumenten in de dorpskern van Ouderkerk zijn beschermd onder de Erfgoedwet, maar liggen buiten het projectgebied:

- Houten ophaalbrug (monumentnummer 31977) aan Kerkstraat bij 1 ongenummerd;
- Pand (monumentnummer 31960) aan Kerkstraat 1;
- Huisjes (monumentnummer 31961) aan Kerkstraat 3, 4, 5, 6, 7, 8;

- Portugees-Israëlitische begraafplaats (monumentnummer 31967) aan Kerkstraat bij 10 ongenummerd;
- Pand (monumentnummer 31963) aan Kerkstraat 10 .

De bescherming van stads- en dorpsgezichten vindt zijn herkomst in de Monumentenwet 1988. Voor beschermd stads- en dorpsgezichten gelden aparte regels met betrekking tot bestemmingsplannen. De gemeente is verplicht om een beschermend bestemmingsplan op te stellen. Een beschermend bestemmingsplan is veel gedetailleerder dan een “normaal” bestemmingsplan en bovendien gelden er strengere regels. Dit betreft niet alleen de bebouwing, maar ook de onbebouwde ruimte. In het vigerende bestemmingsplan is deze bescherming opgenomen.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

In het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) heeft het Rijk in 2011 vastgelegd hoe de nationale belangen moeten ‘doorwerken’ in de ruimtelijke plannen van de decentrale overheden. Eén van de nationale belangen betreft de nationale landschappen. Het plangebied bevindt zich binnen het nationaal landschap het Groene Hart.

Ter uitvoering van de regeling in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en de opdracht aan provincies in de verordening hiervoor regels op te nemen, zijn in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie de in Noord-Holland gelegen Nationale Landschappen begrensd en zijn de kernkwaliteiten van de Nationale Landschappen in Noord-Holland vastgelegd.

Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

De provincie Noord-Holland wil de kwaliteit en de diversiteit van het Noord-Hollands landschap graag behouden en verder ontwikkelen en de dorpen behouden en ontwikkelen. Daarom heeft het begrip ruimtelijke kwaliteit een belangrijke plek gekregen in de Structuurvisie Noord-Holland 2040 en de Provinciale Ruimtelijke Verordening.

De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2010) is een van de instrumenten om de ruimtelijke kwaliteit in Noord-Holland te stimuleren. De leidraad geeft inzicht in de ontstaansgeschiedenis, de ruimtelijke en cultuurhistorische karakteristieken van het Noord-Hollands landschap. De leidraad geeft daarbij richting op basis van de kernkwaliteiten van de verschillende landschapstypen, het dorps DNA, de openheid van het landschap, de historische structuurlijnen en de cultuurhistorische objecten. Deze leidraad helpt andere partijen en de provincie bij het opstellen van ruimtelijke plannen met kwaliteit. De leidraad is uitgewerkt in de informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie.

Vigerende bestemmingsplannen

Ter plaatse van het plangebied zijn twee bestemmingsplannen van toepassing. Ten eerste het bestemmingsplan Buitengebied Noord van de gemeente Ouder-Amstel uit 2014. Dit bestemmingsplan geldt voor het gedeelte van het plangebied ten noorden van de N522. Voor het zuidelijk deel van het plangebied is het bestemmingsplan Ouderkerk aan de Amstel uit 2013 van dezelfde gemeente vigerend. In de bestemmingsplannen is een aantal zaken met betrekking tot cultuurhistorie geregeld.

In het bestemmingsplan Ouderkerk aan de Amstel is aan het gehele plangebied ten zuiden van de brug over de Amstel de dubbelbestemming ‘Waarde – Cultuurhistorie’ toegekend vanwege de status van beschermd dorpsgezicht. Hiermee wordt de bestaande bebouwing beschermd. Nieuwe bebouwing is niet toegestaan.

In het bestemmingsplan Buitengebied Noord is een aanduiding ‘Aardkundig waardevol gebied’ opgenomen. Deze geldt voor het gehele plangebied en dient ter bescherming van de aanwezige aardkundige waarden, zoals duinen en strandwallen. Een omgevingsvergunning is benodigd voor diverse werkzaamheden, waaronder het ophogen van gronden en het verharderen van wegen.

Een klein deel van het plangebied ten noorden van de N522 kent daarnaast de aanduiding 'Vrijwaringszone – Molenbiotoop'. Het gaat om het noordelijke uiteinde van het te versterken dijktraject. Deze bestemming regelt de bescherming van de functie van de molen als werktuig en zijn waarde als landschapsbepalend element. Voor de ophoging van gronden is een omgevingsvergunning vereist.

Concluderend kan gesteld worden dat in het bestemmingsplan het beschermd dorpsgezicht, de aardkundige waarden en het molenbiotoop beschermd worden.

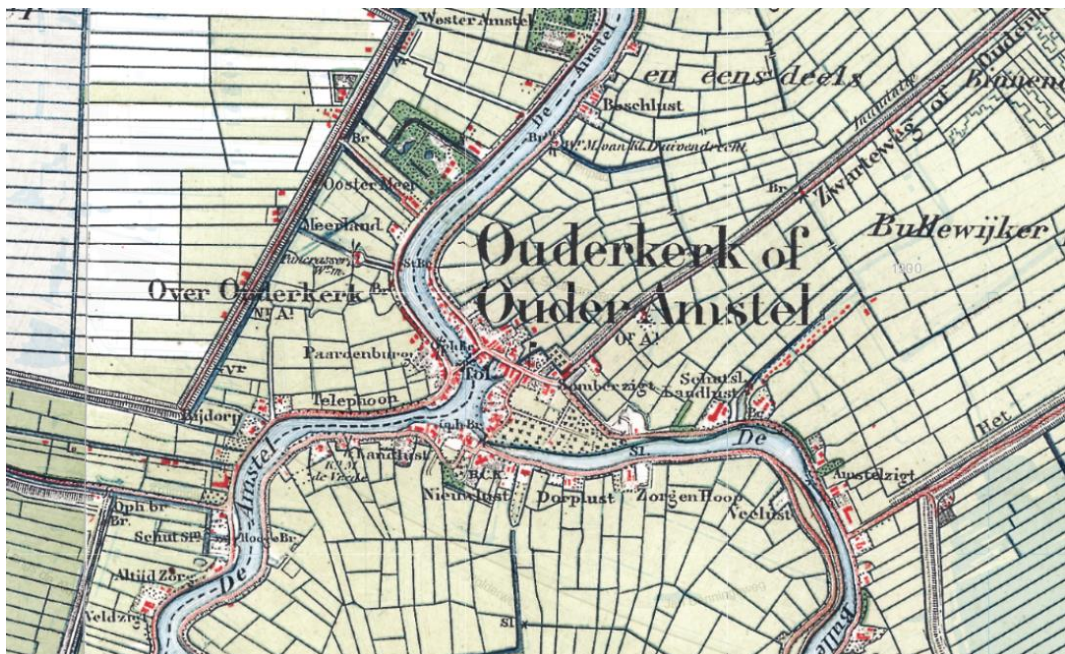
4 Ontwikkelingsgeschiedenis

Het onderzoeksgebied is gelegen in de Amstelscheg. Dit is een deelgebied van het nationaal landschap het Groene Hart, dat zich op de Hollands-Utrechtse laagvlakte bevindt.

De Hollands-Utrechtse laagvlakte is in de loop van vele eeuwen ontstaan door de groei van een dikke, natte veenlaag. Het onderzoeksgebied behoort tot het landschapstype van het veenrivierenlandschap. Langs de veenrivieren, zoals de Amstel, zijn meer zandige oeverwallen afgezet. Aangrenzend aan de oeverwallen liggen kommen met klei- en veengronden. De kommen manifesteren zich nog altijd als open grasland, de smalle oeverwallen zijn sterk verdicht.

In de Late Middeleeuwen, vanaf circa 1000 na Christus vond ontginning van het veengebied plaats. De veenrivieren vormen lange tijd de belangrijke vervoersaders. Van oudsher hebben de meeste ontwikkelingen zich op de zandige oevers geconcentreerd. Op de door afzettingen van de veenstroompjes Bullewijk en Amstel ontstane oeverwallen kwam in de middeleeuwen bewoning tot stand. Tot de zeventiende eeuw functioneerde Ouderkerk als verzorgingskern voor het omringende gebied, waar veeteelt en visserij de belangrijkste bestaansmiddelen waren. Daarna vestigden welgestelde stedelingen zich met buitenplaatsen langs de rivieren.

Het veenmoeras werd vanuit een ontginningsbasis – in dit geval de Amstel – in cultuur gebracht. In geval van het plangebied vormt de oeverwal van de Amstel de ontginningsas. Vanuit de ontginningsas verloopt de verkaveling volgens radialen, maar doordat deze elkaar verder in de polder raken, verspringt de verkaveling. Door voortdurende inklinking van de veenbodem werden grote delen van de laagvlakte geleidelijk te nat voor akkerbouw. Als weide en hooiland bleven ze wel geschikt.

Figuur 4.1: Uitsnede Bonnebladen, topografie rond 1900 (Bron: CultGIS).

Figuur 4.2: Verkavelingsstructuur ten noorden van de N522 (bron: ESRI).

5 Cultuurhistorische waarden

Van de kenmerkende ontstaansgeschiedenis van Ouderkerk aan de Amstel zijn vele aspecten bewaard gebleven. Cultuurhistorisch is het gebied daarom zeer waardevol. Het gebied is onderdeel van nationaal landschap het Groene Hart en daarnaast zijn vele historisch-geografische waarden aanwezig waarin de ontginningsgeschiedenis herkenbaar is.

Het onderzoeksgebied is onder te verdelen in een deel ten noorden van de N522 en een deel ten zuiden daarvan. Voor het zuidelijk deel geldt dat dit behoort tot het beschermd dorpsgezicht Ouderkerk aan de Amstel. De dorpskern kent veel historisch-bouwkundige waarden. Het noordelijk deel grenst aan de Duivendrechtse Polder en is vanwege de ontstaansgeschiedenis met een relatie tot de Amstel een aardkundig waardevol gebied.

5.1 Aardkundige en landschappelijke waarden

Het onderzoeksgebied ten noorden van de N522 maakt deel uit van een aardkundig waardevol gebied. Hier zijn aardkundige waarden aanwezig met een relatie tot de Amstel. Deze waarden zijn bijvoorbeeld inversiekreekruigen en oeverwallen met een relatie tot een laaglandrivier. Ter plaatse van het plangebied is een oeverwal aanwezig. Deze is in de loop de tijd opgehoogd om een waterkerende functie te bieden voor de Duivendrechtse Polder.

De kernkwaliteiten van het veenrivierenlandschap staan beschreven in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Deze gelden ook voor het Groene Hart. Rondom het plangebied zijn voornamelijk de ontginningsgeschiedenis na 1000 n.C. en de elementen en kenmerken daarvan terug te zien in het landschap. Hiertoe behoren de radiale strokenverkaveling die ten noorden van de N522 zichtbaar is en de (slingerende) ontginningsas langs de Amstel die de basis voor het wegenpatroon vormt. Ook het landgoed tegenover het plangebied (Oostermeer) is een cultuurhistorisch waardevol object.

Naast de kwaliteiten van het landschapstype heeft het Groene Hart als geheel vier kernkwaliteiten:

- Landschappelijke diversiteit
- (Veen-)weidekarakter
- Openheid
- Rust & stilte

Landschappelijke diversiteit is een belangrijke belevingswaarde, die volgt uit zichtbare contrasten. De beleving wordt versterkt door kleinschalige elementen en structuren en door grootschalige structuren, veelal met een cultuurhistorisch karakter. Dit is in de omgeving van het plangebied terug te zien in het contrast tussen dorp en buitengebied, met de Amstel, het Hoger Einde, landgoed Oostermeer, Molen de Zwaan en de verkaveling in de polder als versterkende elementen.

De veenweidegebieden zijn het meest kenmerkend voor het Groene Hart. Karakteristiek voor de (veen) weidegebieden zijn de verschillende verkavelingspatronen met smalle kavels en veel sloten en de aanwezigheid van kades, dijkjes, lintdorpen, oude dorpskernen, kronkelende veenriviertjes, openheid, vee, (weide)vogels, rietlanden en moerassige delen. Deze elementen zijn grotendeels ten noorden van de N522 aanwezig.

Openheid is met name een kwaliteit van het Groene Hart in contrast met de bebouwde omgeving in de omliggende steden. Voor het onderzoeksgebied geldt dat dit ten noorden van Ouderkerk in matig open gebied ligt, maar dat deze openheid vanwege zijn kwetsbaarheid gerespecteerd dient te worden.

Openheid in samenhang met de kwaliteiten van het veenweidegebied zorgen voor rust & stilte als belangrijke kernkwaliteit van het Groene Hart. Ook hier geldt dat hiermee zorgvuldig moet worden omgegaan vanwege de kwetsbaarheid, gezien de omliggende steden.

5.2 Historisch-geografische en historisch-bouwkundige waarden

Langs het gehele tracé van de dijkverbetering is het dorps-DNA van Ouderkerk te herkennen. De bebouwing is op de oeverwallen langs de Amstel ontstaan. Ouderkerk is een samengesteld lintdorp, waarbij langs het Hoger Einde, de Dorpstraat en de Kerkstraat de lintbebouwing bewaard is gebleven.

Het centrum van Ouderkerk aan de Amstel is in 1990 aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Het is een karakteristiek beeld van dorpsbebouwing liggend aan een "Waterplein", aan de Driemond van de rivieren Amstel en Bullewijk. Nog steeds is de historie van Ouderkerk aan de Amstel als bestuurlijk en kerkelijk centrum van Amstelland herkenbaar in het silhouet met bebouwing, pleisterplaatsen, kerken, aanlegsteigers en groen.

Kenmerkend voor het centrum van Ouderkerk aan de Amstel is, dat de bebouwing is georiënteerd op de straten. Langs de openbare weg staat een vrijwel aaneengesloten straatwand, die bestaat uit een lange rij individuele huizen en winkels. Aan het water ligt de achterzijde van de groene erven met aan de oever een aantal theehuizen en andere kleine bijgebouwen. Daartussen staan enkele bijzondere gebouwen, waaronder drie kerken en de bebouwing van de begraafplaats. Veel van de kenmerkende panden en andere objecten langs de Amstel hebben een (rijks)monumentale status. In onderstaande figuur is de locatie van de rijksmonumenten in het onderzoeksgebied aangeduid.

Figuur 5.1: Rijksmonumenten in de kern Ouderkerk aan de Amstel (bron: Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie, Provincie Noord-Holland)

5.3 Recreatie en toerisme

De Amstelscheg is een recreatief uitloopgebied voor Amsterdam en de andere nabijgelegen stedelijke gebieden. Er vindt dan ook veel recreatie plaats rondom het plangebied. Toeristen, recreatieve en sportieve fietsers, dagjesmensen uit Amsterdam, etc. gebruiken de wegen en terrassen rondom Ouderkerk aan de Amstel. Door de rijke historie is Ouderkerk zelf ook een bestemming voor recreanten.

Door Ouderkerk aan de Amstel lopen twee knooppuntfietsroutes: de Ronde Hoep fietsroute en de Rond de Amstel fietsroute. Het gehele traject van de voorgenomen dijkverbetering is onderdeel van de Rond de Amstel route, die in een lus vanuit Amsterdam langs beide oevers van de Amstel loopt. De Ronde Hoep route begint en eindigt in de dorpskern van Ouderkerk en loopt langs de Amstel, Waver en Bullewijk waardoor de polder Ronde Hoep wordt omsloten.

In en rondom Ouderkerk zijn diverse wandelroutes aangegeven. Dit zijn bijvoorbeeld wandelroutes met een cultuurhistorisch oogmerk, waarbij de wandelaar langs de bezienswaardigheden van het dorp wordt geleid. Andere wandelroutes zijn meer gericht op liefhebbers van natuur (en landschap) en strekken zich uit in het buitengebied, bijvoorbeeld langs de Amstel.

6 Effecten

Ten noorden van de N522 legt de mogelijke dijkverbeteringsmaatregel beslag op de bestaande dijk. Ook wordt de dijk verhoogd en wordt de bestaande weg verwijderd en later teruggebracht. De ligging van de dijk en de weg is waardevol, maar de weg heeft geen intrinsieke cultuurhistorische waarde en het bestaande dijklichaam wordt niet aangetast. Er is kans op verschilzettingen, maar deze tasten de cultuurhistorische waarde niet aan. De ophoging van de dijk past binnen de historisch-geografische ontwikkeling van Ouderkerk aan de Amstel en zal aan de aanwezige waarden geen afbreuk doen. In de loop van de historie is de dijk (naar verwachting) meerdere keren opgehoogd en aangepast. Indien de weg teruggebracht wordt, blijft de historisch-geografische waarde ervan bewaard. Het verbreden van de dijk aan de binnenzijde en het verplaatsen van de dijksloot heeft een effect, maar omdat het systeem behouden blijft is dit naar verwachting niet significant. Bovendien is de dijk in het verleden ingebouwd met nieuwe woningen, waardoor het zicht op de dijk in de loop van de 20^e eeuw beduidend verminderd is.

De aardkundige waarde van de oeverwal onder de dijk zou aangetast kunnen worden vanwege het optreden van zetting. De verwachting is dat eventuele zetting opgetreden zal zijn in de afgelopen eeuwen door de reeds aanwezige dijk. Bij verbreding van de dijk is dit ter plaatse van de binnenteen niet het geval. Onderzoek moet aantonen of een effect kan ontstaan.

De invloed van het verhogen (en verbreden) van de dijk op het landschap is zeer minimaal. Langs de dijk is immers bebouwing aanwezig, waardoor van een verhoogde horizon en een aantasting van de openheid geen sprake is. De verhoging is niet zodanig dat een significant verlies van uitzicht optreedt vanuit de polder op de elementen op en langs de dijk.

Het beschermde molenbiotoop van Molen de Zwaan ligt voor een klein deel over het plangebied. Tussen de molen en het plangebied is bebouwing aanwezig, dus zal het molenbiotoop niet aangetast worden door de verhoging van de dijk.

Ten zuiden van de N522 is de mogelijke maatregel een damwand langs de Amstel. Hiermee wordt voorkomen dat de cultuurhistorische waarden van en rondom de dijk door Ouderkerk aan de Amstel worden aangetast. De damwand wordt langs de Amstel aangebracht. Als gevolg van de effecten van de damwand op de waterhuishouding en van trillingen tijdens het aanbrengen kan mogelijk schade optreden aan de aanwezige rijksmonumenten en overige waardevolle bouwwerken, die onderdeel uitmaken van het beschermd dorpsgezicht. Ter voorkoming van effecten op de waterhuishouding worden maatregelen getroffen. Schade door trillingen kan op basis van beschikbare informatie echter niet worden uitgesloten. Er zijn methodes beschikbaar om de dijkverbeteringsmaatregel zonder trillingshinder uit te voeren, zoals het drukken van damwanden. Indien dergelijke methodes gehanteerd worden, wordt schade aan historisch-bouwkundige en andere cultuurhistorische waarden voorkomen.

7

Conclusie

Het bestaande dijktraject langs de rechteroever van de Amstel ligt in een cultuurhistorisch en landschappelijk waardevol gebied. Sinds de Middeleeuwen is vanuit een bebouwingslint het omliggende veengebied ontgonnen. Om de Duivendrechtse polder blijvend te laten voldoen aan de veiligheidsnormering is een dijkverbetering voorgenomen. De voorkeursoplossing ten noorden van de N522 is ophoging van de bestaande dijk. Ten zuiden van deze weg is dit niet mogelijk. Hier bestaat de voorkeursoplossing uit het aanbrengen van een damwand direct langs de Amstel.

De effecten van de mogelijke dijkverbeteringsmaatregel in het noordelijk gedeelte zijn zeer beperkt. Het ophogen en verbreden van de dijk heeft enig effect op de beleving van het landschap, maar dit is niet significant. De verhoging van de dijk valt weg tegen de reeds aanwezige bebouwing.

Het aanbrengen van de damwand kan door trillingen schade aanbrengen aan de aanwezige rijksmonumenten en overige bouwwerken langs de Amstel. Dit potentiële effect op het beschermd dorpsgezicht en op historisch-bouwkundige waarden kan eventueel gemitigeerd worden door het aanpassen van de wijze van uitvoering.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Monitorweg 29
1322 BK ALMERE
Postbus 10044
1301 AA ALMERE
T. 06 52038538
E. willem.vanboekel@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.